

අමාවතූරෙහි බුදුගුණ සංවර්ණනාව

මහාචාර්ය කතංගමුවේ රාහුල හිමි

සිංහල ගද්‍ය සාහිත්‍යාවලිය පෝෂණය කළ වස්තු විෂයාත්මක අතින් බුදු ගුණ සංවර්ණනාව වැදගත්ම සාධකයක්ව පවතී. නව අරහාදී බුදුගුණ අතුරින් තෝරා ගත් එක් බුදු ගුණයක් හෝ නව අරහාදී බුදු ගුණයම වර්ණනා කරමින් සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථ ලියැවී ඇති බව විරන්තන සිංහල සාහිත්‍ය විමර්ශනයෙන් පැහැදිලි වේ. අමාවතූර, බුත්සරණ, පූජාවලිය, සාරාථී සංග්‍රහය ග්‍රන්ථ නිදසුන්ය. ථෙරවාද බුදු දහමින් ශිථිල සංස්කෘතියකට අනුගත වූ සිංහල ජනතාවට විවිධ සමය සමයාන්තර බලපෑම නිසා තදනුගත සරල වාමි මාවතින් ඉවත්වී නිර්මාණවාදී සංකල්ප තුළ එල්බගත් සංස්කෘතියකට අවතීර්ණ වීමට මග විවර විය. බෝධිසත්ත්ව වර්තයෙහි උත්තංගතාව හුවා දක්වමින් වීර වික්‍රමාන්විත බලයෙන් බෝසත් ගුණ සංවර්ණනාව මහායාන දර්ශනයෙන්ද ලොව මැවුම්කාර දේවවාදී දෘෂ්ටියෙන් තේජාන්විත මහානුභාව සම්පන්න නිර්මාණවාදී සංකල්ප හින්දු දහමින්ද සිංහල ජන සමාජය තුළ ප්‍රතිෂ්ඨාපිත වී ක්‍රියාත්මක වූ අයුරු පොළොන්නරු පුර රාජධානි යුගයෙන් දැක ගැනීමට පුළුවන. සෑම ක්‍රියාදාමයක් තුළින්ම මේ පරිවර්තන ස්වරූපය දිස්වන්නට විය. ථෙරවාද බුදුදහමින් දැමුණු ජනතාවකගේ මේ විපර්යාසය වටහාගත් තත්කාලීන හික්ෂුන් වහන්සේලා හා උගත් ගිහි ජනතාව එමගින් ජනතාව මුදවා ගැනීමට සුදුසු විකල්ප තෝරන්නට වූහ. එහි එක් ප්‍රතිඵලයකි නව අරහාදී බුදුගුණ පාදක කර ගනිමින් සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථ බිහිවීම.

ග්‍රන්ථ නාමය

අමාවතූර නව අරහාදී බුදුගුණයෙන් "පුරිසදම්ම සාරථී" ගුණය පදනම් කරගෙන ලියූ බුද්ධචරිත කතාවකි. බුද්ධචරිතය පාදක කරගෙන ලියූ දැනට විද්‍යමාන වන මුල්ම කෘතිය වන්නේ ද අමාවතූරයි. අමාවගේ ගැලීම, අමාකය නැමැති ජල ප්‍රවාහය යන්න ග්‍රන්ථ නාමයෙන් ධ්වනිත වන අර්ථයයි. අමත යනු නිවනට යෙදූ නමකි. වතුර යනු ජලයට ඕසයට ප්‍රවාහයට යෙදූ නමකි. ජලයට වැටුණු දෙයක් මහමුහුදු කරා ඇදී යන්නා සේ බුදු බණින් සත්ත්වයන් නිවන කරා පමුණුවයි. ග්‍රන්ථයේ බොහෝ පරිච්ඡේද අවසන් කරන තැන කතුවරයා බුදුරදුන් පුරිසදම්ම සාරථී වන බැවින් "සතුන් සතන්හි දුලද බිඳ දමා අමා මහ නිවන් පැමිණ වූ අයුරු" යනුවෙන් ප්‍රකාශ කරන ලද්දේද මේ ග්‍රන්ථ නාමය සිහියේ තබාගෙනය. සත්ත්වයන් අමාව කරා

නිවන කරා පමුණුවන හෙයින්ද, අමාත්‍ය මිසය, අමාත්‍ය ප්‍රවාහය යන අර්ථයෙන් ද මේ ග්‍රන්ථයට "අමාවතුර" යැයි නම් තැබුවේ විය.

බුදුන් වහන්සේ සතුව පැවති අදාන්තයන් දමනය කිරීමේ ගුණය අමාවතුරෙන් කියවේ. එබැවින් කතුවරයා මේ ග්‍රන්ථය "පුරිසදම්ම සාරථී පද වර්ණනා" යනුවෙන්ද නම් කර ඇත. ග්‍රන්ථ ආරම්භයේදීම කතුවරයා (දුර්දාන්ත දමන පරිච්ඡේදය) තම ග්‍රන්ථයේ වස්තු විෂය, පාඨක පිරිස, ග්‍රන්ථ රචිත භාෂාව හා රචනා රීතිය පිළිබඳව ප්‍රකාශ කරයි.

"ඉතිපි සො හගවා යනු විස්තර කරත් බුදුගුණ අනන්ත වන බැවින් නව ගුණ හැම කියත් නොපිළිවනින් එහි "පුරිසදම්ම සාරථී" යන පදය ගෙනැ අප බුදුන් පෙරුම් පුරා බුදුවැ දෙවරම් වෙහෙර පිළිගෙණැ එහි වෙසෙමින්, තුන්ලෙවිහි සැරිසැරැ විෂම පුරුෂයන් දමා අමාමහා නිවන් පැමිණ වූයේ නොවියත් හුදීපනන් සඳහා සියබසින් මා විසින් සැකෙවින් දක්වනු ලැබේ."

ග්‍රන්ථ කරණයෙන් අපේක්ෂිත සියලු අරමුණු මේ. එකම පාඨයෙන් ප්‍රකාශිතය. ග්‍රන්ථ අවසානයේ දී කතුවර නාමයත් ග්‍රන්ථ නාමයත් සඳහන් කොට ඇත.

"ගුරුඵගෝමීන් විසින් කරන ලද අමාවතුර නම් පුරිසදම්ම සාරථී පද වර්ණනා නිමි."

මේ පාඨයෙන් නිමාකරන ලද අමාවතුර නිවැරදි, පැහැදිලි, නිරවුල් ආකෘතික පරිසමාප්තියෙන් යුත් ආදිතම සිංහල ගද්‍ය කාව්‍ය වශයෙන් සැලකීමට පුළුවන. ග්‍රන්ථයට තෝරා ගත් වස්තුවිෂය වෙනත් සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථ රචකයෙකුට වඩා ඉතා රසවත්ව ළ ගන්නා සුළු රචනයෙන් යුක්තව ඉදිරිපත් කිරීම ගුරුඵගෝමීන්ගේ රචනයෙහි ඇති සුවිශේෂීතාවයි. යොදාගත් භාෂාව, රචනා රීතිය තම ග්‍රන්ථ ආරම්භක ප්‍රතිඥා පාඨයට අනුගත වනසේම යොදාගෙන ඇත.

ආකෘතිය

ග්‍රන්ථ ප්‍රතිඥා පාඨයේ සඳහන් වන පෙරුම් පුරා, බුදුවැ දෙවරම් වෙහෙර පිළිගෙනැ යන පදත්‍රය ග්‍රන්ථයට සැපයූ පෙරවදනක් බදුය. බෝසත් ආත්ම භාවයන්හිදී ද විෂම සත්ත්වයන් දමවාලූ බුදුන් වහන්සේ බුද්ධත්වයට පත්වන ආත්ම භාවයේදී තම චිත්ත සන්තානයේ වූ විෂම චිත්තාවන් ද සහමුලින්ම නැසූ සේක. බුදුවීමෙන් පසු තුන්ලෙවිහි විසූ අදාන්තයන් දමවාලූ සේක. පරිච්ඡේද දහඅටක් පුරා දිවෙන අමාවතුර තුළින් මේ නිවැරදි ආකෘතික පරිසමාප්තිය දැකීමට පුළුවන. දුර්දාන්ත දමන කතාවෙන් බෝසතුන් විෂම සත්වයන් දමවාලූ අයුරු කියයි. ස්වසන්තාන දමන කතාවෙන් තම චිත්ත සන්තානයේ කෙලෙස් නම් විෂම ගති දමවාලූ අයුරුත් පරසන්තාන දමන කතාවේ සිට බුන්ම දමන කතා නම් වූ පරිච්ඡේද සොළොස බුදුවීමෙන් පසු විෂම සත්ත්වයන් දමවාලූ අයුරුත් කියයි. දෙව්, මිනිස්, යක්, බුන්ම, නිරිසත් ආදී අනේකප්‍රකාර සත්වයන් දමවාලූ අයුරු ඒ කතාතුළට ඇතුළත්ය. එහිදී

කතුවරයා තම වස්තුවිෂයටත්, පාඨක පිරිසටත් මනාව වැටහෙන කතා පුවත්ම තෝරාගැනීමට අරපරෙස්සම් වී ඇති අයුරු විශිෂ්ටය.

“ගුරුළුගෝමීන්ගේ ‘අමාවතුර’ තරම් බොහෝ වියතුන්ගේ සම්භාවනාවට ලක් වූ අනෙක් සිංහල ගද්‍ය කාව්‍යයක් නම් නැත්තේය. ඒ නම් ගුරුළුගෝමීන් විසින් අලුත් දැයක් කියාපාන හෙයින් නම් නොවේ. ඔහු වස්තුවකට ගත්තේ බුදුරදුන් විසින් ඇතැම් අදාත්ත පුද්ගලයන් දමනය කළ අයුරු කියාපාන කථාවස්තු සමූහයකි. මේවා වෙනත් සිංහල ගද්‍ය කෘතීන්හිද ඇතුළත් වේ. එහෙත් ගුරුළුගෝමීන් තරම් ඒවා ළ ගන්නා පරිදි, රමණීය බස් වහරකින් කියා පෑමට සමත් වූ අත් පැරැණි සිංහල ලේඛකයෙක් නැත. එපමණක් නොවේ කථා වස්තුව සකසා ඉදිරිපත් කිරීම විසින් ද ගුරුළුගෝමීන් තරම් සමත්වූ අත් ලේඛකයෙකු ගැන අපට සිතිය නොහැක. හළ යුත්තේ කවරදෑද, හැර ගත යුත්තේ කවරදෑද, එහිලා උපයෝගි කරගත යුතු රචනා විලාසය හා බස් වහර කුමක්ද යනු ගුරුළුගෝමීන් මැනවින් පසක් කරගත් සේක.”³

තම වස්තුවිෂය තිවු වන සේ කතා තෝරාගත් කතුවරයා ග්‍රන්ථය අවසානයේදී එහි සංකෂිප්තය ඉදිරිපත් කරයි.

“මෙසෙයින් තුන්ලෙව්හි සැරිසැරු උපාලි ගහපති ඇ සිටුනුදු, කුටදන්ත ඇ බමුණනුදු, අජාසත් ඇ රජුනුදු, අගුල්මල් ඇ සොරුනුදු, සහිය ඇ පරිබ්‍රාජකයනුදු, සච්චක ඇ නුවට දරුවනුදු, පාඨිකපුත්‍ර ඇ නුවටනුදු, සච්චබද්ධක ඇ ජවිලයනුදු, බාවාරි ඇ තවුසනුදු, සාකෘතිකිඬු ඇ මහණනුදු, නඤ්ජාපනඤ් ඇ නාග රාජයනුදු නාලාගිරි ඇ මහානාගයනුදු, ආලවක ඇ යක්ෂයනුදු, රාහු ඇ අසුරනුදු, සක්දෙව්වරජනු ඇ දෙවියනුදු, බක ඇ බඹුනුදු, දමා අමාමහනිවත් පමුණුවමින්”⁴

ඒ ඒ පරිච්ඡේදයන්හි දැමුණු සත්ව වර්ත නාමයන්ගෙන් හඳුන්වා තදනන්තරව කතුවරයා ඒ එක් එක් පරිච්ඡේදයක් නම් කර ඇති අයුරුද අනුපිළිවෙළින් ග්‍රන්ථාවසානයේදී දක්වන්නේ ආකෘතික සන්දර්භයේ විශිෂ්ටත්ව ගුණය ප්‍රකට කරවමිනි.

“අමාවතුරෙහි පළමුවන පරිච්ඡේදය බුද්ධත්වය සඳහා පෙරුම් පිරු බෝධි සත්ත්වයන්ගේ වර්ත ලක්ෂණ දැක්වෙන ජාතක වස්තු රාශියක මාතෘකා පාඨ හඳුන්වනු පිණිස ලියවුණකි. ඒ පරිච්ඡේදය ජාතක වස්තු අරබයා සම්පාදිත අගනා සුවි පත්‍රයක් වැන්න. දෙවැන්නෙහි පටන් තුන්වන පරිච්ඡේදය අවසානය තෙක් දක්නට ලැබෙන්නේ සිද්ධාර්ථ කුමාර වර්තය ද බුදු බව ලැබූ තැන් පටන් බුද්ධ වර්තයෙන් කොටසක් ද කියනු පිණිස කරන ලද රමණීය වර්ණනයකි. නැවත නැවත කියවිය හැකි සේ ලියවුණු මෙතරම් අගනා බුද්ධ වර්ත වර්ණනයක් ගුත්තිල කාව්‍යයෙහි හැර අනෙක් සිංහල පොතක නොදක්නා ලැබේ. සිව්වන

පරිච්ඡේදයෙහි පටන් අවසානය තෙක් පසළොස් පරිච්ඡේදයකින් වර්ණනා කරන ලද්දේ බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ, තුවණ, බුද්ධිය, කරුණාව, මෛත්‍රිය නිර්භය භාවය, වාදයෙහි හුරු බව යන ආදී වර්තාංගයන් හෙළිකෙරෙන වෘත්තාන්ත සමූහයකි. ඒ වෘත්තාන්තයන් ඒ ඒ තැනට උචිත වර්ණනයන්ගෙන් හැඳින්වීමෙන් හෙළිවන්නේ ගුරුඵගෝමිත්‍රගේ ශ්‍රේෂ්ඨ කවිත්වය ය.”⁵

අමාවතර කතුවරයාගේ ආකෘතිය පිළිබඳ මාර්ටින් වික්‍රමසිංහයන්ගේ ඉහත නිර්වචනයෙන් ද පැහැදිලිවම පෙනෙන්නේ කිසිදු තැනෙක තම අනුපිළිවෙළ නොසිඳ ග්‍රන්ථාවසානය තෙක්ම රැකගෙන ඇති බවයි. එහි කිසිදු තැනෙක දුර්වලතාවක්, හීන ගතියක් දැක්ක නොහැකිය. අදාන්තයන් දමනය කිරීමේ වස්තුවිෂය තෝරා ගැනීමේදී ද කතුවරයා තම තීක්ෂණ පරිකල්පනය මනාව යොදාගෙන ඇත. බුදුන්ගෙන් දැමුණු සත්ත්වයන් මේ මේ කොටසට පමණක් සීමා නොවිය යන අදහස පාඨකයාට ඒත්තු ගැන්වීමට අදාළ කතා පුවත් තෝරා ගැනීමේදීද කතුවරයා සිය පාණ්ඩිත්ත්වය විශද කරවා ඇත.

“බුද්ධ කාලයේ ඉන්දියාවේ සිටි සැඩොල්, මානවක, ගෘහපති, බමුණු, රජ ආදීන්ගේ වර්ත හා ඔවුන් හික්ම වූ අයුරු දක්වා ඇත. මෙවැනි පිරිසක් තෝරා ගත්තේ බුද්ධ කාලීන ඉන්දියාවේ සියලු කුල ගෝත්‍රවලට අයත් වුනුත් රාජ රාජ මහාමත්‍යවරුනුත් බුද්ධ බලයෙන් දැමුණු බව දැක්වීම සඳහාය. එදා පැවැති වර්ණ භේදයද සංක්‍රමණය කළ අයුරු එයින් කියන්නට උත්සාහ ගෙන තිබේ. ගිහි සමාජය පමණක් නොව බෞද්ධ නොවූ පැවිදි සමාජය ද බුදු රජතු ඉක්මවූහ. සෙසු ආගමික පූජකයන්, නායකයන් ද දැමූ පරිදි දැක්වීම සඳහා තාපස, පරිබ්‍රාජක, දිගම්බර, ජටිල, හික්ෂු යන පූජකයන්ගේ ප්‍රවෘත්ති ද ඇතුළත් කළහ. ගුරුඵගෝමීන් ජීවත් වූ සමයේ නොව බුද්ධ කාලීන ඉන්දියාවේ ජීවත් වූ ආගමික පූජක පක්ෂ සියල්ලම මෙයට ඇදා ගත්තේය. එසේම එදා ජීවත් වූ මිනිසුන්ගේ පුද පූජාවන්ට සැලකිල්ලට හා සම්මානනයට පාත්‍ර වූ නාග, යක්ෂ, අසුර, දේව, බ්‍රහ්ම අමාත්‍රමික පුද්ගලයන් ගැන ද කරුණු ඇතුළත් කළේය. කරුණු රැස් කිරීම, ඉදිරිපත් කිරීම හා එය සකස් කළ අන්දම ගැන සලකන විට මේ කර්තෘවරයා ඒ අතින් ඉතා දක්ෂයෙකු බව කිව යුතුය.”⁶

පාඨක පිරිස

කතුවරයා සිය ග්‍රන්ථ ප්‍රතිඥා පාඨයේදී තම පාඨක පිරිස පිළිබඳව ද සඳහන් කරයි. “නොවියත් හුදී ජනන් සඳහා” යනුවෙන් පාඨක පිරිස හඳුන්වයි. මෙහි නොවියන් යනු සිය භාෂාව පිළිබඳ අල්පාවබේධය නොව පාලි සංස්කෘත ආදී මව් භාෂාවන් පිළිබඳ අවබේධය අඩු පිරිස්ය.

“නොවියත් හුදී ජනයන් සඳහා ග්‍රන්ථයක් ලිවීම එතරම් පහසු කාර්යක් නොවේ. ත්‍රිපිටක පාළියේ තැනින් තැන එන රසවත් කථාවන් එක් රැස්කොට ඒවා සිංහලට වුවමනා පරිදි කපා කොටා මට්ටම් කොට ගෙතු රචනාවලියකි අමාවතුර. එහි එන හැම කථාවක්ම ත්‍රිපිටක සාහිත්‍යයෙන් ද දැන හැකිය. පාළි පොතකින් හොඳට අසා දැන පුරුදු කථාවක් වුවද අමාවතුරෙහි එය දැක්වෙන්නේ අමුතූම නිර්මාණයක් ලෙසටය.”⁷

පාළි භාෂාවෙන් ත්‍රිපිටක අධ්‍යයන කරගත නොහැකි සත්පුරුෂ ධර්මකාමී පිරිස වෙනුවෙන් අමාවතුර ලියා ඇත. සියබස පිළිබඳ හසල දැනුමක් ඇති රසවත් කථා කියවා ඒ තුළින් ධ්වනිත අර්ථ රසය උකහා ගත හැකි පිරිසක් නොවියත් හුදී ජනයන් යනුවෙන් ආමන්ත්‍රණය කොට ඇත. ඔවුහු බුද්ධිමත්හු වෙති. සරල නොවූ අමාවතුර බස ග්‍රන්ථ ව්‍යවහාර ගත භාෂාවට සමීපය. එවැනි බසක අපේක්ෂාද්‍රව්‍යණය හුදෙක් බුද්ධිමතුන් වෙනුවෙන්ම වූයේ විය.

“පාලි රීතිය ගුරු කොටගත් ගුරුභ්‍යෝමීන් අතින් හැඩ ගැසුණු දේශීය මාර්ගයක් ලෙස සැලකිය යුතු අමාවතුර රීතිය කවර බසක වුවද උසස් සරල රීතියට දෙන නොවන්නකි. අමාවතුර රීතිය එකල උගතුන් කථා කළ බසට නොව ග්‍රන්ථාරූඪ රීතියට හුරු වූවකි. අමාවතුර කියවන බුද්ධිමතෙකු තුළ හටගන්නේ බුද්ධියෙන් එළිය වුණු විසිතුරු ලොවකට පිවිසියෙකු තුළ ඇතිවන අදීන හැඟීමය.”⁸

මේ විචාරක මතවාදයන්ගෙන් පැහැදිලි වන්නේ අමාවතුර පාඨක පිරිස වනාහි සියබසින් රචිත ග්‍රන්ථ කියවා අසා අපේක්ෂාද්‍රව්‍යණය කරගතහැකි උගත් පිරිසක් බවයි. කතුවරයා නොවියත් යනුවෙන් සිය පාඨක පිරිස හඳුන්වා ඇත්තේ පාලි භාෂාව පිළිබඳව අවබෝධය ඇති අය මිසක සියබස පිළිබඳ අනවබෝධ ඇත්තන් නොවන බව ග්‍රන්ථාගත පුවත් හා රචිත භාෂාව, ශෛලිය පිළිබඳව විමර්ශනය කරන විට පැහැදිලි වේ.

රචනා රීතිය

කතුවරයා සියබසින් ග්‍රන්ථය රචනා කිරීමට යොදාගන්නා රීතිය සැකෙවි රීතියකි. වචන ඉතා අරපරෙස්සමෙන් යොදා ගන්නා කතුවරයා එයින් මනාව ප්‍රයෝජන ගනියි. කිව යුත්ත ඉතාම කෙටියෙන් එහෙත් අපේක්ෂාද්‍රව්‍යණයට හානි නොවන ලෙස බස යෙදීමේදී අමාවතුර රීතියට සමීප විය හැකි වෙනත් එකදු ග්‍රන්ථයක් හෝ හෙළ සාහිත්‍යයෙන් සොයා ගැනීමට නොහැකිය. විද්‍යාවක්‍රවර්තීන්, ධර්මසේන හිමියන් මෙන් විස්තරාත්මක රචනා රීතියක් ගුරුභ්‍යෝමීන්ගේ අමාවතුරින් දැකිය නොහැකිය. තමන් යොදා ගන්නා පද කීපයකින් විශාල අර්ථ පරිසරයක් මවාපෑමෙහි සමත් රචනා රීතියකි අමාවතුර රචනා රීතිය.

“පාලි ග්‍රන්ථයෙහි ආ පෙළට ඉතා ලංව ගිය හෙළ බසකින් අමාවතුර ලියවී ඇති බව කීම නිවැරදිය. පාලි පාඨයෙහි ආ අදහස අඩු වැඩි

නොකොට හෙළ බසින් තැබීම අමාවතූර රචනයෙහි ඔහු ගත් මගය. තමන් නිපද වූ උපමාවක් හෝ විස්තරයක් හෝ ඔහු අමුතුවෙන් එහි එක් කොට නැත. බුන්සරණෙහි හෝ රත්නාවලියෙහි කතුවරයා හෙළ බසින් අටුවාහි ආ කථා හෙළ බසට නැගීමේදී එය රසගන්වනු සඳහා ඔවුන්ගේම උපමාත් යෙදූහ. අදහසුන් පුළුල් කළහ. ගුරුළුගෝමීහු එසේ නොකරති. හෙළ බසින් ලියවුණු පාඨය ස්වාධීන වූ සරල හෙළ බසින් යොදමින් ඒ අදහසෙහි කිසිදු අඩුවක් හෝ වැඩියක් නොවන අයුරින් සිය බසට නගා දූහ. එය පෙළබස් වහර හෙළබස් වහරට නැගීමෙහි ඔහු තුළ වූ උපන් සපන්කමිය. බැරි කමෙක් නොවේ. එසේ ඇවැසි තන්හි වස්තු විකාශනය කොට රස කථා හෙළබස් වහරින් අනුවාද ලිවීමෙහි ද ඔහු ගජ සමතෙකු බව ධර්මපුද්ගිකාවෙහි සුලු කළිඟු කථාව ම සාධක කොට දක්වනු හැකිය.”⁹

අමාවතූර රචනා රීතිය හෙළබසින්ම රචිත වූ නමුත් කතුවරයාගේ භාෂා පටුන්ත්වයක් එමගින් කියාපාන්නේ නොවේ. ඔහුගේම ධර්මපුද්ගිකාවෙන් දිස්වන්නේ සකු බසෙහි හසල දැනුමයි. හෙළ බසෙහි තරම විදහා දක්වන්නට අමාවතූර රචනා රීතිය මෙහෙය වූයේ කිව යුත්ත පද දෙක තුනකින් සරලව එහෙත් ගාමිහිරවත් අත්ථාන්විතවත් දැක්වීමෙහිලා අමාවතූර බස තරම් වෙනත් බසක්, රචනා රීතියක් වෙනත් සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථයකින් හමු නොවෙයි.

“කියයුතු දෙය ඉතා කෙටියෙනුත් පැහැදිලිවත් කිය හැකි උගතුන්ගෙන් ගුරුළුගෝමී අග්‍රගණ්‍යය. වෙනත් ග්‍රන්ථ කාරයකුට පිටු ගණනාවකින් වුවද කියවා නිමකර ගත නොහැකි වර්ණනයක් ගුරුළුගෝමී වැකි කීපයකින් වඩා ව්‍යක්තව කියයි. සරල කෙටි ශෛලියක් ප්‍රිය කළ ග්‍රන්ථ කාරයන් අතුරෙන් ගුරුළුගෝමී තරම් මුදුනට නැංගෙක් අද දක්වාත් සිංහලයට පහළ නොවීය. කෙටිවූත් සරලවූත් පද තුන හතරකින් ඔහු රසවත් වැකියක් මවයි. එවැනි වැකි කීපයකින් මහා දිග පුවතක් හකුලා කීම ගුරුළුගෝමීන් තුළ පිහිටි අපූරු දක්ෂකමකි.”¹⁰

බුදුගුණ සංවර්ණනාව

“පුරිසදම්මසාරථී” පද වර්ණනාව තේමා කරගත් ගුරුළුගෝමීන්ගේ අමාවතූරෙහි බුදුන් වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මික ගුණයන් සෘජුව වර්ණනාවට ලක් කළ තැන් ඇත්තේ ඉතාමත් සීමිත ප්‍රමාණයකි. බුදුන් වහන්සේගේ වර්ත කථාවෙහි උපලක්ෂිත අදාන්තයන් දමනය කළ තැන් එළි දැක්වීමේදී ගුරුළුගෝමීන් ප්‍රස්තුතයට අදාළ විවිධ සිදුවීම් එක් රැස් කොට ඇත. යම් සත්ත්වයෙකු දමනය කළ අයුරු දක්වා ආදී ශබ්දයෙන් එවැනිම සත්ත්වයින් දමවාපු අයුරු නාමිකව දැක්වීමෙන් කතුවරයා බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ ගායනා කිරීමට තිබූ මග අහුරාගෙන ඇති බවක් දක්නට ලැබේ. අදාන්තයන් දමනය කිරීම වනාහි හුදෙක් බුදුන් වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මික ගුණයන්ගේම ක්‍රියා කලාපයකි.

බුදුන් වහන්සේ ඒ විෂම සත්ත්වයන් දමනය කරන්නට කවර මගක් යොදා ගත්තද ඒ සඳහා මූලික උපනිශ්‍රය නම් උන්වහන්සේ සතුව පැවති ආධ්‍යාත්මික ගුණ ධර්මයෝම වෙත්. අනුන් කෙරෙහි උපන් අපරිමිත මෛත්‍රියෙන් අපරිමිත කරුණායෙන් උන්වහන්සේ ඒ සත්ත්වයින් කරා වැඩම කළේ ඔවුන්ට වැඩ සාදා දෙනු පිණිසය. රජ මැදුරෙන් මහ වනයටත්, මහ වනයෙන් යක්ෂ භවනයටත්, එයින් දෙව්ලොවටත්, දෙව්ලොවින් බඹලොවටත්, බඹ ලොවින් නා ලොවටත්, වැඩම කොට විෂම පුරුෂයන්, විෂම සත්වයන් දමනය කොට සමාජයටත් ඔවුන්ටත් දෙලෝ වැඩ සාදා දීම පිණිස බුදුන් වහන්සේ තරම් ක්‍රියාත්මක වූ පුද්ගලයෙකු සක්වලම නැති තරම්ය. මේ උෂ්ණ කාලය, මේ සීත කාලය යනුවෙන් උන්වහන්සේ කිසි විටකත් කල්පනා නොකොට අවස්ථාව ලත් සැනින් ඔවුන්ගේ වාසස්ථානයට වැඩම කොට ඔවුන් සුවර්තයෙහි පිහිට වූ සේක. බුදුන් වහන්සේගේ එක්ම ගුණයකින්, එක්ම වදනකින් ලොවට වැඩ සැලසෙන්නේ නම් උන්වහන්සේ ඒ සඳහා ක්‍රියාත්මක වූ සේක. එවැනි අවස්ථා ලියු තොරතුරු රාශියක් අමාවතුරෙහි දක්නට ඇතත් බුදුන් වහන්සේගේ ආභ්‍යාන්තරික ගුණයන් පිළිබඳව දීර්ඝ විස්තර අමාවතුරෙහි ඇතුළත්ව නැත. එවැනි ගුණයන් වර්ණනා කරන්නට කතුචරයාට ඉඩහසර ලැබුණද කතුචරයා තම සැකෙවි රීතිය අමතක කළේ නැත. සැකෙවි රීතියෙන් පරිපෝෂිත අමාවතුරෙහි බුදුන් වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මික ගුණ ගැයෙන්නේ කෙසේදැයි විමසීම අපගේ අභිප්‍රායයි.

පරසන්නාන දමන කථාවේදී කථාව ආරම්භ කරන්නේ දාන නම් ගුණ ධර්මය බුදුන් වහන්සේගේ මුවගට නංවන ආකාරයෙනි. බුද්ධත්වයට පත්වීමෙන් පසුව උන්වහන්සේ එමග ගමන් කිරීමේදී පුරුණය කරන්නට සිදු වූ ඒ දාන පාරමිතාවේ විවිධ අවස්ථාවන් සිහියට නැගෙන අයුරින් එම වර්ණනාව කොට ඇත.

“මෙසේ බුදුව උදන් අනා හිඳෑ මම් සිවුරාසැකි කප් සුවහසක් මෙ පළග සඳහා දිවිම්. ඒ තාක් කල් මේ පළග සඳහා හිස් කඩා දිත්ම්. හද මස් උපුටා දිත්ම්. රත්ලිය සෙයින් වොරප්නා දරුවනුදු නව යොවුනෙන් දිලිසෙන අගනනදු අන්තට දස් කොට දිත්ම්. මෙහිමැ හිඳෑ මාර විජය කෙළෙම්. මා මෙහි හුන්නහුගේ මනදොළ පිරිණ”¹¹

බුදුන් වහන්සේ ඒ උතුම් බුද්ධත්වය ප්‍රාර්ථනා කළේ මෙවැනි දුෂ්කර දානාදී පාරමිතාවන් පුරුණය කිරීමෙනි. සාරාසංකෙය්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් පුරාවට ආත්ම භාවයන්හිදී උන්වහන්සේ බුදු බව පතා ඇස්, ඉස්, මස්, ලේ පමණකදු නොව තම අදරැකි දරුවන්ද සෙනෙහැති අඹුවන් ද අනෙක් වාරයක් දන් දුන් සේක. බුදු බව පැතීමෙහි පළමු පාරමිතාව ලෙස පිරු දාන පාරමිතාව මෙහිදී කතුචරයා සිහි කරන්නට ඇත්තේ දන් දීම පළමු කුසල කර්මය නිසා විය හැකිය. බුදුන් වහන්සේ බෝසත් කල්හිදී එවැනි ගුණයන්ගෙන් පරිපෝෂිත වූයේ බුද්ධත්වය පවා ලැබූ සේක. බුද්ධත්වයට පත් උන්වහන්සේ ඒ දානය තව දුරටත් ප්‍රගුණ කරමින් ඒ ආධ්‍යාත්මික ගුණයන්ගෙන් පිරිපුන් සේක.

බුද්ධත්වයට පත්ව තම පළමු ධර්ම දේශනය පවත්වන්නට බරණැස ඉසිපතනාරාමයට වඩින බුදුන් වහන්සේ නොපිළිගන්නට පස්වග තවුසෝ කථිකා

කරගනු ලැබූහ. බුදුන් වහන්සේ ඔවුන්ගේ අදහස් දැන ඔවුන්ට මෙන් වැඩු අයුරුත් කරුණාව දැක්වූ අයුරුත් ගුරුළුගේමින් පරසන්තාන දමන කථාවේදී අවධාරණය කරන්නේ මෙසේය.

“බුදුහු ඔවුන් අදහස් දැන හැම සතුන් කෙරෙහි පැතිරු සිටි මෙන් සිත් හකුළවා ඔවුන් කෙරෙහි පැවැත්වූහ. ඔවුහු බුදුන් වඩුන් වඩුන් තමන්ගේ කට්ඨකායෙහි නොසිටියැහි හුනස්නෙන් නැඟී ගොස් වැදෑ පා සිවුරු ගෙන වඩා හිඳුවා පා දොවා”¹²

බුදුන් වහන්සේගේ මෙහි ව්‍යවහාරිකව හැම සතුකු උදෙසාම ඒකාකාරීව පවති. තමන්ගේ ආගමනය ප්‍රතික්ෂේප කරන බව දැන දැනත් බුදුන් වහන්සේ ඔවුන් වෙත වැඩිම කළේ ඔවුන් වෙනුවෙන් උපන් මෙහි යෙහි. මෙහිදී කොණ්ඩකුඳකු තවසාගේ සවිමරුන් බිඳ හෙළීමේ වාසනා ගුණය ද බුදුන් වහන්සේ සිහිපත් කරන්නට ඇත. එමතුද නොව තමන් බුදුවන්නට වෙර දරන යුගයේ හෙවත් දුෂ්කර ක්‍රියා කරන සමයෙහි තමන්ට උපකාර කළ ඒ තවුසන්ට පළමුව පිහිට විය යුතු යැයි තීරණය කළේ එබැවිනි. එමගින්ද බුදුන් වහන්සේගේ කෘතෝපකාරී ගුණය ප්‍රකට කෙරෙයි.

අජාසත්ත රජතුමා දෙවිදතුන්ගේ නියමය පරිදි ආනන්තරිය පාප කර්මයට බට අයෙකි. බුදුන් වහන්සේටද නොයෙක් ගැහැට පැමිණ වූයේ විය. රජ බවට පැමිණ පියා මැරූ ශෝකය නිවා ගත නොහි විවිධ ශාස්තෘවරුන් සොයා සොයා ගොස් විවිධාකාරයෙන් ඔවුන්ගේ දර්ශනයන් පිළිගත්තද ඔහුගේ සිතට කිසි සොම්නසක් නොවීය. රජ සභාවේදී නොයෙක් ශාස්තෘවරුන්ගේ ගුණ අසා නොපැහැදී බුදුන් වහන්සේ වෙත ගිය ගමන ගුරුළුගේමින් රාජ දමන කථාවෙන් නිරූපණය කරයි. එහිදී ජීවකගේ මුවඟට බුදු ගුණ නංවා ඇත්තේ මෙසේය.

“අප බුදුන්ගේ ගුණ කියමි. එකඟ සිත් ඇතිවූ අස මහරජ යි බුදුන්ගේ ගුණ කියන්නාහු

අයං දෙව හගවා සම්මා සම්බුද්ධො අම්හාකං අම්බවනෙ විහරති. මහතා හික්වූ සංසෙන සද්ධිං අධිඨතෙළසෙහි හික්වූ සතෙහි තං ඛො පන හගවන්තං ගොතමං එවං කළ්‍යාණො කිත්ති සද්දො අබ්භුග්ගතො... ඉති පි සො හගවා අරහං බුද්ධො හගවාති තං දෙවො හගවන්තං පයිරුපාසති.”¹³

ජීවකතුමා මෙසේ බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ ප්‍රකාශ කරත්ම අජාසත්ත රජතුමා ප්‍රීති ප්‍රමෝදයට පත්විය. දෙවි මිනිස් ආදී සත්ව ප්‍රජාව තුළ පැතුරුණු කිතුගොස් ඇති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නව අරහාදී ගුණයන්ගෙන් යුක්ත බව මූලාශ්‍ර පාඨ උපයෝගී කර ගෙන කරන බුදු ගුණ වැනුමක් ඉහත පාඨයෙන් ධ්වනිතය.

“රජු බුදුන්ගේ ගුණ අසත් අසත් සියල් සිරිරු පස්වනක් ප්‍රීතින් අතුරු නැතිවූ පිරි ගියේ. හේ එම විගස බුදුන් කරා යා යටිවූ මා වෙලේ බුදුන් කරා යන්නා හට”¹⁴

ජීවකයේ ප්‍රකාශයෙන් බුදුගුණ අසන අජාසත්ත රජතුමාගේ චිත්ත සන්තානයේ පහළ වූ ප්‍රමෝදය යටි ජේදයෙන් ප්‍රකාශිතය. අනෙක් මිනිස්හු අනෙක් ශාස්තෘවරුන්ගේ ගුණ ගයන අජාසත්ත රජුට එවැනි ප්‍රීති ප්‍රමෝදයක් නොවීය. එහෙත් දෙව් බම මිනිසුන්ට ප්‍රිය වූ ඒ සත්ත්වයන් අතර කිතුගොස් පැතිර ඇති බුදුන් වහන්සේගේ ඒ ආධ්‍යාත්මික හා වෙනත් ගුණ ධර්ම පිළිබඳ අසන රජතුමා ඒ මොහොතෙහිම බුදුන් වහන්සේ කරා යාමට සිත් පහළ කරවීය. එසේම එහිදී අජාසත්ත රජතුමා ජීවකට ප්‍රකාශ කරන්නේ බුදුන් වහන්සේ කරා යාමට "ඇතුන් සාදවයි" යනුවෙනි. උත්තමයන් කරා යන කළ උත්තම යානයකින් යා යුතුයැයි අජාසත්ත රජතුමා ජීවකයන්ට ප්‍රකාශ කරන්නේ බුදුන් වහන්සේගේ ඒ ගුණ ධර්මයන් පිළිබඳව ඇති වූ භක්තිය හා ගෞරවයද පෙරදැරි කරගෙනය. පියා මරණයට පත් කල අජාසත්ත රජතුමා පවා ඒ මහාකාරුණිකයන්ගේ ගුණ අසා පැහැද බුදුන් වහන්සේ දක්නට යෑමට කැමැත්ත ප්‍රකාශ කරන්නේ බුදු ගුණයෙහි අනන්තාපරිමාණ බල විශේෂය නිසාවෙනි. බුදුන් වහන්සේගේ තාදී ගුණය පිළිබඳව රජතුමාගේ පැහැදීම කතුචරයා ප්‍රකාශ කරන්නේ මෙසේය.

"බුදු ගුණ අචිත්තය පරිදි මමි දැන් දන්මි. මා සේ බුදුනට අපරාධ කළ කෙනෙක් නම් නැති. මාමැ විසින් බුදුන්ගේ අක්වටා රජ මරණ ලද දෙව්දත්තු කියමන් ගෙනැ දුනුවායන් මෙහෙය වීමි. නාලාගිරි විහිද් වීමි. මා නිසාය දෙව්දත්තු ගල්කුළු වුනුටුයේ මෙසේ අපරාධ ඇති මට බුදුහු ප්‍රිය තෙපුල් කරන දැය. අහෝ! යහපත! බුදුහු පස්වැදැරුම් තාදී ගුණයෙහි පිහිටියාහ. මෙබදු ගුණ මුහුදු සපරුන් තබා බැර සපරුන් පිරිසෙස්සම්හයි සොම්නස්ව"¹⁵

අජාසත්ත රජතුමා තමන් දෙව්දත්තුන්ගේ අවවාද පිළිගෙන බුදුන් වහන්සේට කළ අපරාධයන් පිළිබඳව ශෝකී වන බව ඔහුගේ ප්‍රකාශයෙන්ම ඉදිරිපත්කොට දක්වන්නට කතුචරයා පෙළඹී ඇත්තේ බුදුන් වහන්සේගේ අසාධාරණ වූ තත් ආධ්‍යාත්මික ගුණයන් පිළිබඳව පාඨකයාට මනා අවබෝධයක් ලබා දීමටය. එමතු ද නොව එමගින් බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි පාඨක ජනතාව තුළ ශ්‍රද්ධා භක්තිය ජනිත කරවීමටය. මෙසේ බුදුන් වහන්සේට අපරාධ කළ තමා බුදුන් වහන්සේ හමු වීමට ගිය කල සෙනෙහැති පියෙකු තම දරුවන්ට ආමන්ත්‍රණය කරන අයුරෙන් බුදුන් වහන්සේ අජාසත්ත රජුට ආමන්ත්‍රණය කළ අයුරු සිහිපත් කරන රජතුමා බුදුන් වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මික ගුණයෙහි විශ්මයාව එළවයි. එමතුද නොව මෙවැනි ගුණයෙන් සපිරි ශාස්තෘවරයෙකු ළඟ සිටියදී ගුණ ඇතැයි දුර ශාස්තෘන් සෙවීමෙහි ශෝකී වන බවක් ද එයින් ප්‍රකාශිතය. කතුචරයා මෙහිදී "ගුණ මුහුදු" යන රූපකාලංකාරයද අජාසත්ත රජුගේ මුවට තංවයි.

බුදුන් වහන්සේ මරා බුද්ධත්වය ලබා ගන්නට දෙව්දත් තෙරුනට උපකාර කළ අජාසත්ත රජතුමාටත් බුදුන් වහන්සේ එක්ම මෙන් සිත පැතිර වූ සේක. අටලෝ දහමින් කම්පා නොවූ බුදුන් වහන්සේ තමනට අපරාධ කළවුන්ටද, තමනට සංග්‍රහ කළවුන්ටද එකම මෙන් කරුණා ගුණයෙන් පිහිට වූ සේක. බුදුන් වහන්සේගේ ඒ

තාදී ගුණය නිසා දෙලෝ සුභ සිද්ධිය සිද්ධ කරගත් සත්ත්වයින් බොහෝය. ඒ බුදු ගුණයෙහි තරම සිහිපත් කරන්නන්ට ද උතුම් අමා මහ නිවන් ලැබෙන්නේය. අජාසත්ත රජතුමාට බුදුන් වහන්සේ හමුවීමෙන් ලත් ප්‍රයෝජන කියා කතුවරයා බුදු ගුණයෙහි මහාත්මත්වය මනාව පැහැදිලි කරයි.

“මෙ රජ පියා මැරූ තැන් පටන් ගෙන ෫ දාවල් නිදි නොලැබෙයි. බුදුන් කරා එළඹ මීයුරු බස් ඇති ධම් දෙසුන් ඇසූ තැන් පටන් ගෙන නිදි ලද තුනුරුවන්ට මහත් සත්කාර කළේ. පුහුදුන් සැදැහැවතුන් කෙරෙහි මේ රජු හා සමයේ නැති අනාගතයේ විදිත වෙසෙන් නම් පසේ බුදුව පිරිනිවෙයි.”¹⁶

බුදුන් වහන්සේ අජාසත්ත රජතුමා වෙත දැක්වූ ගුණ බෙලෙන් සුව නිදි ලද්දේය. රජු පුහුදුන් ජනයා අතර ශ්‍රද්ධා ගුණයෙන් අග්‍රස්ථානයට පත් වන සේ සිත පැහැදවීය. ආනන්තරිය පාප කර්මයක් කළද අවසානයේ විජිතාවී නම් පසේ බුදුව පිරිනිවන් පෑමට ඉඩ සලසා දුන්නේද බුදුන් වහන්සේමය. මේ උන්වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මික ගුණයන්ගේ මහිමයයි.

බුදුන් වහන්සේගේ තාදී ගුණය මොනවට ඉස්මතු කොට දැක්වෙන වර්ණනයන් ලෙස ආලවක දමන කථාව අගය කළ හැකිය. බුදුන් වහන්සේ ආලවකයාගේ හවනට ගොස් දම් දෙසන්නේ ඒ වෙලාවට අලවු යකු පැමිණේ. විවිධ ප්‍රාතිහාර්යයන් පෑවද අලවු යකුගේ එම වික්‍රමයන් බුදුන් වහන්සේට වික්‍රමයක් නොවීය. ඉන් පසු යකු බුදුන් වහන්සේට තම හවනෙන් පිටවීමටත් ඇතුළු වීමටත් තෙවරක් අණ කරයි. එම අණ පිළිගත් බුදුන් වහන්සේ සිව්වනුව තම අධිෂ්ඨාන බලයෙන්ම එහි රැදී සිටි සේක. මේ අවස්ථාව ඉතාමත් රසවත්ව නාට්‍යානුසාරයෙන් ඉදිරිපත් කිරීමට අමාවතුර කතු සමත් වී ඇත.

“මේ මහණ මෙහි විහාරයෙන් යුක්තයැ. මෝහට රොස් උපදවා මෙහි තොරකොට පිවමැනවයි සිතා මහණ මා නො අනු දත් මාගේ හවනයට වැද ගෙ හිමියක්හු සෙයින් අඹුන් මිනිස් පිරිස් මැද හුන්නෙහි. මෙ මහණහට යුක්ත නො වෙයි. අදත්තාදාන පරිභෝග හා ස්ත්‍රී සංසර්ගය. ඉදින් තෝ මහණ දම් සිටියේ වීහි නම් නික්ම යා මහණ යි කිය. එකල්හි බුදුහු “යමෙක් තදවී නම් තදවැ විනය නො කොට හැක්ක. යම් සේ වණ්ඩ වූ බල්ලක්හු නාසායෙහි පිත් බුන්කල පුවණ්ඩ වේද මෙළෙක් වන්නා හා විනය වෙයි සිතා “ඉතා මැනවිය” ප්‍රිය තෙපුලෙන් උහුගේ තෙපුල් ගිවිස ගෙන් නික්මුණුහු.”¹⁷

අලවු යකු කළ වික්‍රමයන් බුදුන් වහන්සේට කිසිදු උපද්‍රවයක් නොදීමට හේතුව උන්වහන්සේ සතු වූ මෙහි බලයයි. ඒ බව දත් අලවු යකු බුදුන් වහන්සේ වෙහෙසන්නට ගත් අනෙක් මගකදී බුදුන් වහන්සේගේ තාදී ගුණ පෙරට එයි. අදත්තාදානයන් ස්ත්‍රී සංසර්ගයන් මහණ වැන්නවුන්ට නොරිසි බව අලවු යකු ප්‍රකාශ කරන්නේ බුදුන් වහන්සේගේ තත් මෙහි බලය බිඳ දමන්නට වුවද එතුමක් කර

ගැන්මට අලවු යකුට නොහැකි විය. භවනට ඇතුල් වන්නේත් රෝෂයෙන් පිරුණු අලවු යකුගේ සිතට සහනය සැලසීමේ උදාරතර කරුණායෙනි. එහෙත් අලවු යකු සිතන්නේ වෙනකකි. ඔහුගේ සිතුවිල්ල ගුරුඵගෝමීන් මෙසේ විස්තර කරයි.

“මේ මහණ කීකරුය. එක් තෙපුලෙන්ම නික්මීන. මෙසේ සුවයෙන් නික්මෙන මහණු අකාරණයෙහි මම සියලු රැ යුද්ධ කෙරෙමිසි මෙළෙක් සිත් ඇතිවැ නැවත සිතී. “මෙ මහණ සුවච භාවයෙන් නික්මීන, හෝ ක්‍රෝධයෙන් නික්මීන, හෝ විමසුව මැනවයි සිතා එව මහණ යි කිය... මේ මහණ සුවචය. නික්මෙයි කී කලැ නික්මෙයි. වද යි කී කල වද්දී. මේ මහණහු සියලු රැ ඇවිදුවා ලෙඩ කොට....”¹⁸

බුදුන් වහන්සේගේ ආභ්‍යන්තරික ගුණ ධර්මයන් පිළිබඳ විමසීමක් කරන අලවු යකු බුදුන් වහන්සේ ඇවිදුවා ලෙඩ කොට ජීවිතක්ෂයට පත් කරවීමට සිතීය. මේ වැනුමෙන් අපට පැහැදිලි වන්නේ ආලවක යක්ෂයාගේ මුචට නංවන උද්වේග කර වදන් හා දැමුණු වදන් තුළින් බුදුන් වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මික ගුණ වැනුමකට කතුවරයා ඉඩ හසර ලබා ගෙන ඇති බවයි. අලවු යකු රෝෂයෙන් බුදුන් වහන්සේට බැන වැදුනද ඒ එක් එක් වදනකුදු කම්පා නොවී මෙන් වඩා සිටීමට බුදුන් වහන්සේ කාරුණික වූහ. අලවු යකු බුදුන් සරණ ගොස් අවසානයේ බුදුන් වහන්සේට ස්නොත්‍ර ගයන්නේය. එපමණකින් පමණක් නතර නොවූ අලවු යකු සෝවාන් මාර්ගයට පිළිපන්නේ වන. බුදුන් වහන්සේට වෛර බැඳ දෙපයින් අල්වා පරසක්වල ගසමිසි කියා ආ යකු කෙරෙන් තෘප්තියක් හෝ දොම්නසකින් යුක්ත නොවී තාදී ගුණයෙන් බුදුන් වහන්සේ යුක්ත වූ බව ඒ ආලවක දමන කථාවෙන් මනා ලෙස නිරූපිතය. අලවු යකු සෝවාන්ව අවසන කරන ස්තෝත්‍ර පාඨයන්ගෙන් බුදුන් වහන්සේගේ ඒ ආධ්‍යාත්මික ගුණ ධර්මයන් මනාව විවරණය කෙරෙයි.

“බුදුහු මට වැඩ සඳහා අළවු තුවරට වැඩියහ. යම් තැනැක්හි දුන් දනැ එල මහත් වේද මම ඒ අද දන්මි.”¹⁹

මේ අලවු යකු දමනය වීමෙන් පසු කළ ප්‍රකාශයයි. බුදුන් වහන්සේගේ අනන්තාපරිමාණ ගුණයන්ගෙන් ශාන්තිය ලබා ගත් අලවු යකුගේ සුඛ විහරණයෙහි තරම එම ප්‍රකාශයෙන් මනාව පැහැදිලි වේ. ඇවිදුවා විඩා කොට දෙපයින් අල්වා පරසක්වල ගසමිහයි කියූ අලවු යකුගේ මුචින් මෙවැන්නක් පිට වීමට බුදුන් වහන්සේ පෑ වෙනදු වික්‍රමයක් නැත. ඔහුට කරුණාව උපදවා මෙන් පතුරුවා දම් දෙසා සරණ සිල් පිහිට විය. ගුරුඵගෝමීන් මෙම වර්ණනා මාර්ගයෙන් ඒ අනන්තාපරිමාණ මුනිදුහුගේ ගුණ සංවර්ණනාවට මග පාදා ගනී. එපමණක්ද නොව නාලාගිරි දමන කථාවේදී වණ්ඩ වූ පරූෂ වූ හස්ති රාජයාට මෙන් උපදවන අයුරු පහත වැනුමෙන් පෙනේ.

“බුදුහු නාලාගිරි උදෙසා මෙන් පතුරුවා ඉතා මියුරු ගොස් හඬ විහිද නාලාගිරිය හා සොළොස් කළක් රා පොවා මත් කරන්නාහු අනෙකක්හු ගන්නට කළාහු නොවෙති. මා ගන්නට කළාහු වෙති. අකාරණයෙහි කකුල් කලකුරුවා නොඇවිදු මොඹ එ යි වදාළහ.”²⁰

රා මහින් මත් වූ නාලාගිරි බුදුන් වහන්සේ වෙනුවෙන් මහ මගට එවීය. නාලාගිරි ඇතුට බියේ දුවන එක් මවකගේ ඇකයෙන් වැටුණු දරුවාගේ දිවි තොර කරන්නට සැරසුණු කල්හි උතුරු කෙරේ මෙන් සිත් පෙරදැරිව මෙහි එවයි ඇමතීය. මදයෙන් මත්වූ වණ්ඩ හස්ති රාජයා දමනය කරන්නට බුදුන් වහන්සේ යොදා ගත් වෙනත් ක්‍රමෝපායක් නැත. එකම මග වූයේ දශසහස්‍රී ලෝක ධාතුවෙහි සියලු සතුන්ගේ මෙන් බලය එකතු කොට බුදුන් වහන්සේගේ මෙන් බලය හා කීරා බැලුව ද සම කළ නො හැකි වූ ඒ මෙන් බලය පැතිර වීම පමණි.

“බුදුන් තෙදින් සිද්ධිය සුරාමද ඇත්තේ අතබහා කන්පත් සලමින් ගොස් බුදුන් පා පිට බැස හොඟි”²¹

බුදුන් වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මික බලයෙන් හා රූපශ්‍රීය බල මහිමයෙන් ඇතු දමාපු අයුරු කතුවරයා කියන්නේ එසේය. සංවර වූ සංයම වූ කීකරු වූ කුඩා ඇත් පොව්වකුගේ ස්වරූපය ඒ වර්ණනාවේ අන්තර්ගතය. මහා මේඝයක් ගර්ජනා කරමින් පෙරළෙන්නාසේ වූ මතැත්තෙම බුදු ගුණයෙන්ම ඇත් පොව්වකු වූ සැටි පාදක සිත්හි චිත්‍රණය කරමින් කරනු ලබන බුදුගුණ වර්ණනාව විශේෂයෙන්ම පාදක සිත්හි හක්තිය හා ශ්‍රද්ධාව ජනනය කිරීමෙහිලා පොහොනා වර්ණනාවකි.

අමාවතුර කතුවරයා බුදුන් වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මික ගුණ වර්ණනා කළ අයුරු ඉහත තොරතුරුවලින් පෙනේ. කතුවරයාගේ ඒ වර්ණනා මාර්ගයේදී තමාගේ ප්‍රතිඥා පාදය අමතක නොකළ බැවින් වැඩි විස්තර ඇතුළත් කොට නැත. විටෙක කතුවරයා බුදුන් වහන්සේගේ ඒ උදාර ආධ්‍යාත්මික ගුණ ධර්මයන් නිරූපණය කරන අතර තවත් විටෙක බුදුන් වහන්සේගෙන් දැමුණු සත්වයන්ගේ මුඛගට නංවන වදන් වැලකින් ධ්වනිත කරවයි. ඉතා කෙටි වැනුම් නියරක් යොදා ගත්තද ගුරුළුගෝමීන් අමාවතුරෙහිදී බුදුන් වහන්සේගේ යම් ආධ්‍යාත්මික ගුණ ධර්මයක් ධ්වනිත කරවිය හැකිනම් ඒ සඳහා ඉඩ ප්‍රස්ථා ලබාගෙන ඇත. ආලවක දමන කතාව ඒ සඳහා නිදසුනකි. බුදුන් වහන්සේගේ මෙන්තා කරුණාදී ගුණ ධර්මයන් ද අටලෝ දහමින් කම්පා නොවීමේ තාදී ගුණය ද චිරියය හා අධිෂ්ඨානය වැනි විවිධ ගුණ ධර්මයන් ද එක් ම කතාවකින් දක්වා ඇත. මේ අනුව අපට තීරණය කළ හැකි වන්නේ ගුරුළුගෝ මීන් තම ග්‍රන්ථ ප්‍රමාණයටත්, වස්තු විෂයටත්, ගැළපෙන සේ අනන්තාපරිමාණ බුදුගුණ ගැන ප්‍රකාශ කර ඇති බවයි. දීර්ඝ විස්තර වර්ණනා නො වූවත් අමාවතුරේ වැණෙන යට දැක් වූ වර්ණනාවන් පාදක ජනනයේ සිත් සහන් තුළ බුදුන් වහන්සේ හා උන්වහන්සේගේ ඒ උදාරතර ආධ්‍යාත්මික ගුණ ධර්මයන් කෙරෙහි පහදවාලීමෙහි සමත්කම් ඇත්තේය.

ආන්තික සටහන්

- 1 අමාවතුර, සංස්:- වැලිවිටියේ සෝරත හිමි, 1972, අභය ප්‍රකාශකයෝ, ගල්කිස්ස, පි.අ. 01.
- 2 -එම-, පි.අ. 212.
- 3 අමාවතුර (ප්‍රස්තාවනාව) සංස්:- සිරි තිලක සිරි, ප්‍රේමදාස, මනම්පේරි, 2009, රත්න පොත් ප්‍රකාශකයෝ, පි.අ.01.
- 4 -එම-, පි.අ. 211.
- 5 වික්‍රමසිංහ, මාර්ටින්, සිංහල සාහිත්‍යයේ නැඟීම, 2008, සරස, පෞද්ගලික සමාගම, රාජගිරිය, පි.අ. 95.
- 6 විමලවංශ හිමි, බද්දේගම, සිංහල ග්‍රන්ථ විචාරය, 1964, අනුල මුද්‍රණාලය, කොළඹ, පි.අ. 205.
- 7 ධර්මකීර්ති ශ්‍රී නිවන්දම, සිංහල සාහිත්‍යයේ ස්වර්ණ යුගය, 2002, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය, නැදීමාල, පි.අ. 91.92.
- 8 වික්‍රමසිංහ, මාර්ටින්, සිංහල සාහිත්‍යයේ නැඟීම, 2008, සරස පෞද්ගලික සමාගම, රාජගිරිය, පි.අ. 92-103.
- 9 අමරවංශ හිමි, කොත්මලේ, සිංහල සාහිත්‍ය ලතා, 2000, ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, කොළඹ 10, පි.අ. 51.
- 10 ධර්මකීර්ති ශ්‍රී, නිවන්දම, සිංහල සාහිත්‍යයේ ස්වර්ණමය යුගය, 2002, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය, දෙහිවල, පි.අ. 92.93.
- 11 අමාවතුර, සංස්:- වැලිවිටියේ සෝරත හිමි, 2000, එස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, පි.අ. 21.
- 12 -එම-, පි.අ. 23.
- 13 -එම-, පි.අ. 73.
- 14 -එම-, පි.අ. 80.
- 15 -එම-, පි.අ. 84.
- 16 -එම- පි.අ. 87.
- 17 -එම-, පි.අ. 173.
- 18 -එම-, පි.අ. 173.
- 19 -එම-, පි.අ. 174.
- 20 -එම-, පි.අ. 164.
- 21 -එම- පි.අ. 164.